

3

розділ

Я ТА КУЛЬТУРА

*Я належу до певної культури
чи створюю її*

Важливе завдання української системи освіти та виховання – навчити юну особистість жити і взаємодіяти в багатокультурному суспільстві, не відмовляючись при цьому від власної ідентичності. Такий підхід є особливо актуальним для вітчизняної педагогіки в контексті мовного, етнічного, релігійного та регіонального розмаїття в країні. Адже становлення громадянського суспільства можливе за умови трансформації етнічної спільноти у політичну, об'єднану спільними цінностями та пріоритетами, тобто політичну націю. Відповідно, полікультурне виховання має на меті розвинути гуманні та толерантні людські відносини, прагне навчити особистість пізнавати різні культури, позитивно сприймати відмінності між цими культурами і власною. На противагу етноцентризму, поняття полікультурності наголошує, що культурні доміанти є важливими аспектами ідентичності різних індивідів та спільнот, а тому їх слід брати до уваги. У багатокультурному контексті в процесі взаємодії усі культури змінюються і збагачуються, відповідно, культурні ідентичності не є встановленими раз і назавжди, а перебувають у процесі постійного розвитку.

Ідентичність є складним особистісним і соціальним феноменом. Вона дозволяє молодій людині усвідомити своє «Я», знайти своє місце в суспільній системі координат, зрозуміти свою цінність, а також надає можливості для самовираження. У процесі взаємодії з іншими людьми у різних ситуаціях індивід має змогу проявляти різні сторони своєї багатогранної особистості. В нашому розумінні, соціальна ідентичність є певним соціально-психологічним станом особи, котрий характеризує її приналежність до тієї чи іншої соціокультурної групи. Вона дозволяє людині формувати себе у всьому багатстві відносин з навколишнім світом, визначає її систему цінностей, ідеали, життєві плани, потреби, соціальні ролі та відповідні форми поведінки. Слід зауважити, що соціальна приналежність є не сталою характеристикою, а динамічним процесом, що різновекторно розвивається впродовж життя людини і має складну ієрархію. Саме тому визнання цінності різноманітності та забезпечення кожній людині можливості конструювати власну ідентичність покладено в основу конструктивного міжкультурного діалогу.

№	Назва вправи	Форми реалізації			Вікова група			Типи полікультурної компетентності				Пріоритетн. виховний потенціал		
		Уроки	Позакл. захід	Виховна година	Молодша	Середня	Старша	Міжетнічна	Міжрелігійна	Міжрегіональна	Стратифікаційна	Пізнавальний	Ціннісний	Діяльнісний
СМ.01	Різноманітність людських цінностей Які цінності є важливими для кожного з нас, для інших людей.		•	••		•	••	•	•		•	•	••	
СМ.02	Етичні цінності та права людини Яке місце етичні цінності займають у правах людини.	•	•	••	○	•	••	•	•	•	•		••	
СМ.03	Автопортрет Наскільки ми подібні. Наскільки ми різні.	•	○	••	•	••	•	•	•		•	••	•	•
СМ.04	Мої очікування Яким чином я можу пізнавати іншу культуру.	••	•	○	○	•	••	••	•	○		••	•	○
СМ.05	Щоденник міжкультурної комунікації Якими є мої враження від міжкультурної комунікації.	•	••	•		•	••	•	•		•	•	••	•
СМ.06	Ти означаєш багато У мене одна роль у житті чи декілька.	•	•	••	•	••	•	••	•		••	•	••	•
СМ.07	Дитяча дружба не має кордонів Яким чином і чому змінювалися стосунки між друзями дитинства, представниками різних культур.	••	○	•	•	••	•	••	••	○	•	•	••	○

СМ.01

РІЗНОМАНІТНІСТЬ ЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Які цінності є важливими для кожного з нас, для інших людей

13-17 років

20 хв

ВИХОВНА МЕТА: сформувати в учнів уявлення про різноманітність людських цінностей. Навчити обирати окремі з них і керуватися ними у житті.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ: «мозковий штурм», дискусія, фрагмент уроку з громадянської освіти, християнської етики, виховної години.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: цінності, архетипи поведінки, звичаї.

Для кожного з нас життєві цінності є основоположним орієнтиром у різних видах діяльності. Вони сприяють особистісному зростанню, створенню комфортного життя, формуванню творчого мислення і т.д. Одні люди ставлять на перше місце сім'ю, інші не уявляють власного благополуччя без кар'єрного росту, треті віддають перевагу особистим інтересам, захопленням. Всі ці блага досягаються людиною завдяки існуючій ієрархії цінностей, яка визначає, який із пріоритетів стоїть на першому місці. Цінності є певним чином мірлами людського щастя.

Загалом, життєві цінності – це цілі та пріоритети, які визначають сутність життя людини. Вибір основоположних орієнтирів здійснюється людьми в залежності рівня розвитку їхньої свідомості.

КРОК 1. Разом з учнями визначте суть поняття «цінності» та запишіть ці визначення у список.

КРОК 2. Запропонуйте школярам порівняти їхнє бачення цінностей за поданим списком найбільш поширених з них:

- бережливість;
- влада;
- гроші, комфорт;
- допомога ближньому;
- дружба;
- толерантність;
- здоров'я;
- краса;
- істина;
- кар'єра;
- корисливість;
- освіта;
- родина;
- саморозвиток;
- свобода;
- сім'я;
- сила;
- скромність;
- соціальний статус;
- справедливість;
- традиції;
- улюблена справа.

КРОК 3. Кожен учень називає три найбільш важливі цінності зі списку. У поданому вище переліку вчитель «галочками» позначає відповіді.

КРОК 4. Здійснюється обговорення цінностей, які здобули найбільшу кількість голосів, а також тих, що не отримали жодного вибору.

Коментарі: Заняття можна проводити з окремими групами учнів, які формуються за принципом спільних або різних цінностей.

Джерело: Адаптовано за: Simon S. B. *Values Clarification: A Handbook of Practical Strategies for Teachers and Students* / Simon S. B., Howe L. W., Kirschenbaum H. – New York: Hart publishing Company, 1972.

